

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GESKIEDENIS V2

FEBRUARIE/MAART 2015

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 15 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE STIGTING VAN DIE SUID-AFRIKAANSE STUDENTE-ORGANISASIE (SASO) DIE APARTHEIDSREGIME SE BELEID VAN BANTOE-ONDERWYS IN DIE 1970's UITGEDAAG?**BRON 1A**

Hierdie uittreksel beskryf die idees van Swart Bewussyn soos deur Stephen Bantu Biko voorgestel.

Swart universiteitstudente was teen 1969 besonder gefrustreerd met hul versleggende omstandighede en breek weg van die veelrassige Nasionale Unie van Suid-Afrikaanse Studente (NUSAS) om hul eie groep, die Suid-Afrikaanse Studente-organisasie (SASO), te stig. Die stigter van SASO, Stephen Bantu Biko, het beswaar gemaak teen die feit dat die openlike (uit eie erkenning) anti-apartheid-NUSAS steeds getrou gebly het aan apartheidwette in sy daaglikse praktyke (byvoorbeeld die vereiste dat swart en wit studente afgesonderde (gesegregeerde) slaapsale (kamers) by hul nasionale kongres bewoon) en het aangevoer dat swartes sake op die volgende maniere self moes aanpak:

Eerstens het hulle hul eie verteenwoordigende organisasies nodig. Swartes moet hulself in 'n magtige groep omskep om dan voort te gaan om regmatige aanspraak in die ope gemeenskap te maak, eerder as om daardie mag in 'n onbekende deel van die Kalahari uit te oefen.

Tweedens moet hulle nie op wittes as bondgenote in die stryd teen apartheid staatmaak nie, hoe goed dit ook al bedoel is. Wit liberaliste wik en weeg tussen die twee wêreldes [van swart en wit] en verwoord (praat daaroor) al die klagtes van swartes baie mooi, terwyl hulle baie behendig dit wat hulle pas, uit die eksklusiewe poel van wit voorregte skep.

Derdens moet swartes hulself sielkundig oormak: solank swartes aan 'n minderwaardigheids- (tweedehandse) kompleks ly – 'n gevolg van 300 jaar se opsetlike onderdrukking, verkleining (haat) en veragting (spot) ... Wat nodig is, is 'n baie sterk opbou van swart bewussyn op voetsoolvlak sodat swartes kan leer om hulself te laat geld en om op hul regmatige deel aan te dring.

In die ontwikkeling van die belangrikste beginsels van Swart Bewussyn het Steve Biko 'swart' gedefinieer as die insluiting van mense van alle rasse-groepe wat onder apartheid basiese regte ontsê is, insluitend swartes, Kleurlinge en Asiërs. Om verandering te bewerkstellig, het hy die noodsaaklikheid dat 'swartes' hulself eers van hulle sielkundige kettings moes bevry en dan saam aan bevryding moes werk, beklemtoon.

[Uit: *South Africa: The Rise And Fall of Apartheid* deur NL Clark]

BRON 1B

Hierdie spotprent beeld die stigting van die Suid-Afrikaanse Studente-organisasie (SASO) in 1969 uit.

[Uit: *Biko: The Quest for A True Humanity* deur die Ministerie van Onderwys]

BRON 1C

Die uittreksel beskryf die invloed wat SASO in die 1970's op die Suid-Afrikaanse jeug gehad het.

Oor een van die programme wat die SBB se mees blywende nalatenskap gelaat het, skryf Ramphele:

'Die program vir leierskapontwikkeling het verskeie opleidingsvlakke behels en was 'n gesamentlike onderneming deur SASO en BPC ... "Vormingskole" is naweke gehou om universiteitstudente in verskillende vaardighede op te lei. Daarbenewens is 'n uitgebreide opleidingsprogram vir jeugleierskap onderneem om die behoeftes van hoërskool- en township-gebaseerde jeugklubs in al die provinsies van Suid-Afrika aan te pak.'

SASO-takke, wat in die behoeftes van hoërskoolstudente voorsien het, het vroeg in 1972 óf reeds bestaan óf was besig om gestig te word in verafgeleë plekke soos Umtata, Kimberley en Port Elizabeth in die Kaap; Pietermaritzburg in Natal; Pretoria en Springs in die Transvaal en Bloemfontein in die Oranje-Vrystaat. SASO het in 1973 'n leierskapseminaar in Durban gehou waar die Natalse Jeugorganisasie gestig is. Nog 'n werkwinkel is in die Transvaal met soortgelyke bevredigende resultate gehou. By hierdie 'vormingskole' het studente kritiese, analitiese vaardighede bekom en van die politieke omstandighede in ander dele van die vasteland geleer. Hulle het aan kragtige (lewendige) debatte oor die gebeure in Suid-Afrika deelgeneem. Murphy Morobe, een van die produkte van hierdie vormingskole, beskryf hulle belangrikheid in sy politieke opvoeding soos volg: 'Ons is bekendgestel aan 'n manier van dink, 'n manier om verantwoordelikheid te aanvaar, hoe om die voortou te neem ... leierskap in die soorte omstandighede waarin ons betrokke was. Ander gegraduateerdes van die 'vormingskole' wat belangrike leiers in die vryheidsbeweging en in 'n getransformeerde Suid-Afrika geword het, sluit in Amos Masondo, Mathe Diseko, Itumeleng Mosala, Khehla Mthembu en Cyril Ramaphosa. Opleidingsprogramme het 'praktiese blootstelling aan gemeenskapsontwikkeling' en 'administrasievaardighede, organisatoriese dinamiek, sosiale ontleding en redenaarskuns' verskaf. Hulle het studente ook geleer hoe om teëstand teen Bantoe-onderwys te bied.

[Uit: *The Road to Democracy in South Africa* deur M Mzamane et al.]

BRON 1D

Die fotograaf wys 'n studente-optog in Soweto teen die gebruik van die Afrikaanse taal, 16 Junie 1976.

[Uit: *Through My Lens: A Photographic Memoir* deur A Kumalo]

**AFRIKAANS MOET
AFGESKAF WORD!**

VRAAG 2: HET DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) SUID-AFRIKANERS GEHELP OM DIE VERLEDE TE HANTEER?**BRON 2A**

Hierdie bron fokus op die redes vir die stigting van die Waarheids-en-Versoeningskommissie in 1995.

Die hoofdoel van die WVK is om sover moontlik 'n volledige prentjie te skep van die growwe menseregteskendings tussen Maart 1960, die maand van die Sharpeville-slagting en die gevolglike begin van die gewapende vryheidstryd, en 10 Mei 1994, die datum van Nelson Mandela se inhuldiging as die eerste demokratiese Staatspresident.

Die Waarheidskommissie sal growwe menseregteskendings in die verlede met betrekking tot politieke konflikte wat binne en buite die Republiek van Suid-Afrika plaasgevind het, ondersoek, ongeag of dit deur die regering se veiligheidsmagte of die vryheidsbewegings gepleeg is. 'n Growwe skending van menseregte word deur die WVK-wet gedefinieer as 'die moord, ontvoering, marteling of die ernstige swak behandeling van 'n persoon'. Gevolglik is die wetlike onregverdighede van apartheid, soos gedwonge verhuising of verlengde aanhouding, uitgesluit uit die sfeer van werkverrigting van die WVK. Die Kommissie se ondersoeke moes fokus op die gruweldade van die apartheidstelsel terwyl die inherente (ingeboude) misdadigheid van die apartheidsregsorte grotendeels onaangeraak gebly het. Die Waarheidskommissie word bygestaan deur drie subkomitees: die Menseregteskendingskomitee, die Amnestiekomitee en die Rehabilitasiekomitee.

[Uit: *Common Past, Divided Truth: The Truth And Reconciliation Commission in South African Public Opinion* deur G Theissen]

BRON 2B

Hierdie plakkaat is deur die WVK gebruik om beide oortreders en slagoffers te nooi om getuienis te lewer teen die misdade wat vanaf die 1960's tot 1994 gepleeg is.

**SOME OF THE CRIMES OF
OUR PAST: MURDER
ABDUCTION
TORTURE.**

**ONE OF THE
CRIMES OF
OUR PRESENT:
SILENCE**

LET'S SPEAK OUT TO
EACH OTHER.
BY TELLING THE TRUTH.
BY TELLING OUR
STORIES OF THE PAST,
SO THAT WE CAN
WALK THE ROAD TO
RECONCILIATION
TOGETHER.

LAAT ONS MET
MEKAAR PRAAT.
DEUR DIE WAARHEID
TE VERTEL.
DEUR ONS STORIES
VAN DIE VERLEDE TE
VERTEL SODAT ONS
SAAM DIE PAD NA
VERSOENING KAN
STAP.

truth & reconciliation
COMMISSION

TRUTH. THE ROAD TO RECONCILIATION.

WAARHEID. DIE PAD
NA VERSOENING.

[Uit: <http://hemi.nyu.edu>. Toegang op 20 November 2013 verkry.]

VERTALING VAN DIE PLAKKAAT:

**SOMMIGE VAN DIE MISDADE VAN ONS VERLEDE:
MOORD ONTVOERING MARTELING.
EEN VAN DIE MISDADE VAN ONS HEDE:
STILSWYE**

BRON 2C

Hierdie bron bestaan uit 'n visuele en 'n geskrewe bron.

Geskrewe Bron: Die uittreksel hieronder gee besonderhede oor hoe anti-apartheidsaktivis, Tony Yengeni, tydens ondervraging gemartel is. Dit is tydens die WVK-verhore, wat op 14 Julie 1997 in Kaapstad plaasgevind het, onthul.

Die stories van die WVK onthul dat herstellende (genesende) prosesse as 'n skouspelagtige katalisator (metode) vir introspeksie (selfondersoek), berou, groothartigheid (billikheid) en genade kan dien ...

Toe martelslagoffer Tony Yengeni versoek het dat die Kaapstadse veiligheidsbeampte, Jeffrey Benzien, weer die natsak-martelmetode wat hy 'n dekade gelede op hom toegepas het, demonstreer, het Benzien hom hurkend oor 'n skynslagoffer bevind en, terwyl hy 'n sak om die lugpyp gedraai het, gewys hoe maklik 'n mens tot op die rand van die dood gebring kan word. Na hierdie groteske vertoning het Benzien ineengestort en gehuil. Toe hy deur Yengeni gevra is: 'Watter soort man gebruik 'n metode soos hierdie op ander mense?', het Benzien erken dat hy psigiaters met soortgelyke vrae genader het. Hy het erken, 'As jy my vra watter soort mens dit is wat dit kan doen, vra ek myself dieselfde vraag.'

[Uit: *Healing Hearts or Righting Wrongs? A Meditation on The Goals Of 'Restorative Justice'*
deur EA Waldman]

Blaai om vir die Visuele Bron.

Visuele Bron: Die foto hieronder toon 'n uitbeelding deur Jeffrey Benzien van die metode wat apartheid-veiligheidsagente tydens die ondervraging van anti-apartheidsaktiviste gebruik het.

[Uit: <http://www.sahistory.org.za>. Toegang op 20 November 2013 verkry.]

BRON 2D

Hierdie bron evalueer die werk van die WVK.

Die WVK kon nie 'n algemene verbintenis by alle burgers inprent om onregverdighede van die verlede reg te stel nie. Terwyl slagoffers vergoeding (betaling) verwag, is begunstigdes nie bereid om enige las te deel nie. Uit die WVK se eie ontleding van 'n verteenwoordigende steekproef van slagoffers se getuienis is dit voor die hand liggend dat geldelike ondersteuning, vergoeding, beurse vir skoolkinders en beter behuising 'n hoë prioriteit is. Die eis dat slagoffers van gruweldade in die verlede (politiek-verwante moorde) vergoed moet word, word in swart gemeenskappe goedgekeur (toegelaat).

Die meeste Suid-Afrikaners was egter gelukkig met die werk wat die WVK verrig het. In vergelyking met ander regeringsinstellings het die WVK baie goed gevaar. Sewe en vyftig persent van alle respondente het in November 1998 gesê dat dit goed was vir die land om 'n Waarheidskommissie te gehad het. Dit kon selfs meer simpatie as die nasionale regering onder leiding van die ANC ontlok. In vergelyking met ander regsinstellings, soos die polisie en die howe, word die WVK nogal positief geëvalueer. Menings oor die WVK is egter sterk oor rasseskeidslyne gepolariseer (versprei). Twee en sewentig persent van wit respondente het aangedui dat dit sleg was vir die land om 'n Waarheidskommissie te gehad het.

[Uit: *Common Past, Divided Truth: The Truth And Reconciliation Commission in South African Public Opinion* deur G Theissen]

VRAAG 3: HOE HET DIE IMPLEMENTERING VAN EKONOMIESE BELEIDE SUID-AFRIKA NA 1996 BEÏNVLOED?**BRON 3A**

Hierdie artikel deur A Nowicki het die eerste keer in November 2004 in *Z Magazine* verskyn. Dit fokus op die Suid-Afrikaanse regering se besluit om na 1996 'n neoliberale (markgedrewe benadering) ekonomiese beleid te aanvaar.

Die magte van neomerkantilis (beleid wat uitvoere aanmoedig en invoere ontmoedig) -globalisering, verantwoordelik vir Suid-Afrika se voortslepende ekonomiese en maatskaplike chaos, was jare voor die ineenstorting van apartheid verskans (gevestig). In werklikheid, toe die apartheidsregering duidelik verdoem (hopeloos) was, en oorweldigende internasionale proteste en 'n sterk sanksieregime (regering) op die hoogtepunt van die Koue Oorlog in 1989 in die gesig gestaar het, het die Internasionale Finansiële Instellings ('IFIs') tussenbeide getree. Hulle was vasberade om die magte van maatskaplike en ekonomiese verandering in belang van internasionale finansies en besigheid te beïnvloed. Die Wêreldbank het vroeg in die 1990's adviseurs na Suid-Afrika gestuur om neoliberale ideologie en beleid wat ekonomiese groei belowe, aan te beveel. Die Internasionale Monetêre Fonds (IMF) het in 1993 'n lening van 750 miljoen dollar aan Suid-Afrika toegestaan op voorwaarde dat neoliberale beleid aangeneem word.

Ongelukkig het Nelson Mandela en die nuwe ANC-liggaam in Suid-Afrika entoesiasies beginsels van die neomerkantilis-agenda aangeneem in die eerste post-apartheid nasionale ekonomiese program, wat die Heropbou- en Ontwikkelingsprogram (HOP) genoem is. Die HOP het 'n paar herverspreidingselemente behou, maar daar is in 1996 vinnig daarvan afstand gedoen ten gunste van die *Groei, Werkverskaffing en Herverdeling (GEAR)-program as gevolg van die groeiende invloed van die neoliberaliste in die ANC.

GEAR is feitlik deur slegs 15 ekonome, gekies uit die Wêreldbank, neoliberale gedagtegroepen en verskeie Afrika-ontwikkelingsbanke, opgestel. Die GEAR-program het kommersialisering (winsmaking) beklemtoon en dan privatisering van alle Suid-Afrikaanse openbare maatskappye en dienste. Dit het regeringsbesteding en sekondêre belasting op korporatiewe wins drasties besnoei. Dit het beteken dat tariewe wat ingestel is om Suid-Afrika se sleutel- jong, ekonomiese sektore te beskerm, insluitend tekstiele en vervaardigde landbouprodukte met toegevoegde waarde, beduidend en voortydig verminder moes word.

[Uit: http://www.thirdworldtraveler.com/Africa/SAfrica_WTO-Globalization.html.

Toegang op 18 November 2013 verkry.]

*Groei, Werkverskaffing en Herverdeling (GEAR): 'Growth, Employment and Redistribution'

BRON 3B

Die spotprent deur Zapiro hieronder is in 2003 in *Talk Left, Walk Right* gepubliseer. Dit fokus op die implementering van 'n neoliberale ekonomiese beleid in Suid-Afrika deur die African National Congress (ANC).

[Uit: *Talk Left, Walk Right* deur P Bond]

GEAR

**DRIELEDIGE MEDEBESTUURERS!
..KOM ONS PRYS DIE ALLIANSIE!**

BRON 3C

Hierdie artikel is deur M Bennett vir die Internasionale Arbeidsorganisasie geskryf. Dit fokus op die impak wat die implementering van neoliberele ekonomiese beleide op fabriekswerkers in Suid-Afrika gehad het.

Suid-Afrika was in 1994 'n ondertekenaar van die *Marrakesj Algemene Ooreenkoms oor Tariewe en Handel (AOTH/'GATT') en die Wêreldhandelsorganisasie- (WHO) -ooreenkoms. Ingevolge sy Marrakesj-verpligtinge het Suid-Afrika ooreengekom om 'n massiewe liberalisering (vrymaking) van tariewe op die meeste landbou- en vervaardigde goedere, insluitend dié van die klere- en tekstielsektore, aan te pak. Kort na die ondertekening van die Marrakesj-ooreenkoms het die Suid-Afrikaanse regering, wat gretig was om druk op sy plaaslike nywerhede te plaas om internasionaal meer kompetender te word, belasting op klere verminder. Sy tarief liberaliseringsprogram – wat nuwe Mees Begunstigde Nasie (MBN) -belastingtariewe vasgestel het – het aanskou hoe plaaslike klere- en tekstieltariewe tot vlakke aansienlik onder sy 1994-WHO-verpligtinge gedaal het.

Onder druk van toenemende globale kompetisie het die bedryf vanaf die middel-1990's op 'n wyse herstruktureer wat die verhouding tussen maatskappye aansienlik verander het en die belangrikheid van informele produksie verhoog het. Nywerheids-herstrukturering het 'n dramatiese invloed op werksgeleenthede in formele klereproduksie gehad.

Alle provinsies waar klereproduksie plaasvind, is geaffekteer, met KwaZulu-Natal en die Wes-Kaap wat basies in alle opsigte die swaarste deurgeloop het. Uitdiensstelling (aflegging) het hoofsaaklik vroulike werkers geaffekteer omdat indiensneming in die klerebedryf deur vroue gedomineer word ('n beraamde 86% van klerewerkers is vroue).

[Uit: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed.emp_ent1@ifp-seed/documents/publication.

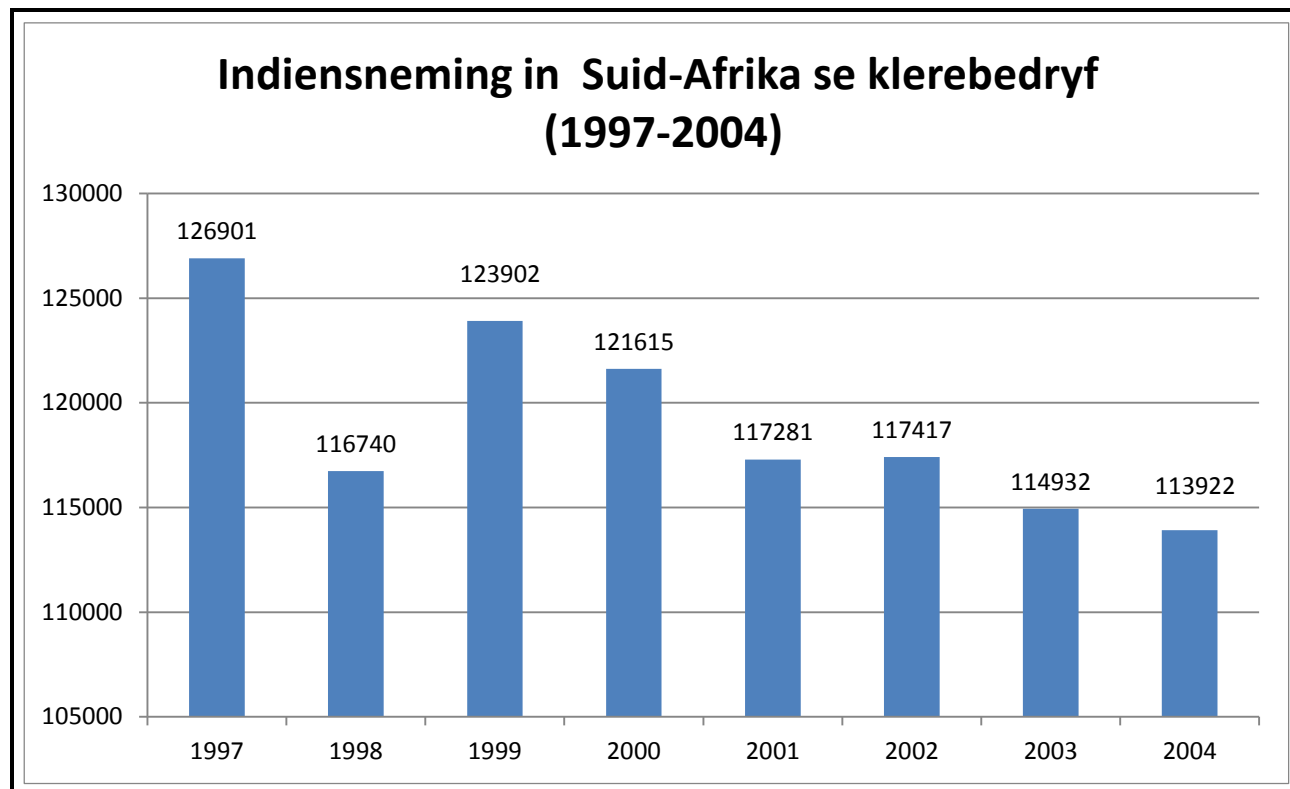
Toegang op 18 November 2013 verkry.]

*Marrakesj Algemene Ooreenkoms oor Tariewe en Handel (AOTH/'GATT'): 'Marrakech General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)'

BRON 3D

Die grafiek hieronder toon die indiensnemingsyfers van 1997 tot 2004 in Suid-Afrika se klerebedryf.

[Uit: http://www.cuts-citee.org/.../case_study-the_clothing_industry_south_africa.pdf-South African Standardised Industry database, Quantech (2004). Toegang op 18 November 2013 verkry.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Clark, NL. (ed.) 2004. *South Africa: The Rise and Fall of Apartheid* (Longman Publishers, Cape Town)

<http://www.dirco.gov.za/docs/speeches/2007/mbeki0531.htm>

<http://www.edrc.net/ActivitiesText.htm>

<http://www.globalissues.org/article/3/structural-adjustment-a-major-cause-of-poverty>

<http://hemi.nyu.edu>

<http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2002/031502.htm>

<http://www.sahistory.org.za>

Kumalo, A. 2009. *Through My Lens: A Photographic Memoir* (NB Publishers, Cape Town)

Ministry of Education. 2004. *Biko: The Quest for a True Humanity* (HRSC Press: Cape Town)

Mzamane, M et al. 2006. *The Road to Democracy In South Africa Vol. 2 (1970–1980)* (UNISA Press)

Theissen, G. 1999. *Common Past, Divided Truth: The Truth and Reconciliation Commission in South African Public Opinion*

Waldman, EA. 2004. *Healing Hearts or Righting Wrongs? A Meditation on The Goals of 'Restorative Justice'*. Journal of Public Law and Policy, Vol. 25.

